

ZAPADLÝ VLASTENEC

Toniček Frank je rázovitá figurka. Tak se obvykle říká alkoholikům a místním kuriozitám. Celý život prožil v Braníku, kromě dvou roků v Londýně na konci šedesátých let. V době politického tání získali studenti anglistiky stipendium na Eaton College v rámci výměny nadějných mozků. Tonda patřil mezi vyvolené.

Měl talent. Napsal sbírku básní. Mluvil výborně anglicky a mohl to někam dotáhnout. Ale odmítl až příliš bezpečné angažmá ve státních službách.

Oženil se a rozvedl, říkalo se něco o ochromující zradě a nevěře, o dítěti přisouzeném matce.

Za normalizace se uklidil do antikvariátu, častěji do protialkoholní léčebny. Četl Freuda, přepíjel antabus.

„Zkoušel jsem několikrát přestat,“ vysvětloval lidem, kteří to s ním mysleli dobře, „ale marně. Vždycky jsem do toho spadl.“ Říkal, že to má po otci, že je to dědičné zatížení.

Nebyl kvartální piják, nýbrž každodenní. Pil mezi lidmi, potřeboval sociální interakci. Pil celý den a do určité hodiny to na něm nebylo znát. Později býval viděn, kterak balancuje na obrubníku, podobný sólovému tanečníku tanga na hraně sopečného kráteru, a povídá si pro sebe. Jako by se kál z prvotního hříchu, který nahlodává svědomí básníků zasvěcených lehkosti a ryzí nicotě.

Po převratu už nemusel hledat práci kvůli razítku do občanky. Nikdy nebylo jasné, co právě dělá. Liknavě prošel několik zaměstnání, dlouhodobě byl nepoužitelný. Důsledně se věnoval pohostinským zařízením. V tom byl lokální patriot. Navštěvoval výlučně podniky kolem branické arterie, od Jezerky přes penzion Ganymed, nonstop Kulovnu, hospodu Na Staré kovárně, U Starého pivovaru až po výčep U Vrtule.

Pil fernet, dech mrtvé milenky, a tím se lišil od bezdomovců, kteří přežívají na krabicovém vínu. Už dávno přišel o garsonku s odpojenou vodou a elektřinou. Střídal gauče dobrodinců. Ale udržoval se, dbal na sebe. Málokdy byl neoholený. Byl to ten typ menšího, hezkého muže s tuhým kořínkem.

„Tondo, vypravuj nám, jaká byla královna,“ dobírali si ho u piva fotbalisti. Také dřív hrál za TJ ABC. Teď se nacházel v morálním ofsajdu a mladí mu kupovali kořalku.

„Co měla na sobě? Potrpí si na slovanské polibky?“

To byla nahrávka na jeho parádní číslo. O téhle návštěvě vyprávěl do omrzení. On nebyl slouha anglického krále. On byl na audienci v Buckinghamském paláci jako šlechtic ducha.

„Alžběta není vysoká, ale stejně máš pocit, že stojíš před monumentem,“ popisoval panovníci. „Nosí ty pastelové klobouky. Hodiny nás předtím školili. Jak se uklonit, jak dělat pukrlata, jakých slov se vyvarovat, kdyby se na něco zeptala. Před námi byla delegace Masajů. Byli bosí, s namalovanými štíty. Oštěpy jim sebrali. Pro jistotu za nimi nosili nočníky a bodyguardi měli připravené paralyzéry. S námi si Alžběta viditelně odpočinula. Dostali jsme dvanáctiletou whisky.“

Chlapi se po sobě podívali. *Se non è vero, è ben trovato*, jak říkají latinci.

„Fernet neměli?“

„To je dobrá otázka. Ale netroufal jsem si ji položit.“

Střídavě žil u několika žen, kterým imponovala jeho výřečnost, schopnost citovat Shakespeara, ovšem jen do té doby, než zjistily, že se jim Tonda ztrácí čím dál častěji do noci a s ním i věci, které mají nějakou hodnotu. Uměl být pasivní i agresivní. Když ho napomínaly, obvykle je zpourázel a prásknul dveřmi.

Pak ho vzal k sobě Jirka Popper, smutný syn spisovatele o rybách, po kterém zdědil byt, nevelký talent a paranoidní schizofrenii. Pil snad o málo méně, o to těžší byly jeho manické deprese. Pokoušel se psát povídky do zbylých sešitů z otcovy pozůstalosti, které pamatovaly Vítězný únor; většinou o tom, jak mu utekla žena, mládí a štěstí.

Společně chtěli ti dva vytvořit jakýsi Gesamtkunstwerk, psát a tvořit (měli i malířský stojan a hrnčířský kruh) a chodit si pro pivo do džbánů po způsobu Haška s Kudějem. Na dvoře pěstovali houbičky a kanabis.

Tohle vzplanutí nemělo naději. Projekt se záhy zvrtnul. Končil v opileckých rozepřích o peníze a lůžkoviny. Zestárlí diletanti, neschopní soustavné práce, si lezli na nervy, úroda na záhonku ani v zamlžených mozcích se nedostavila. Vše zanedbali ve strnulé nehybnosti, nebo zas v divokých hádkách mezi lahvelemi. Sousedé tloukli na zeď. Nakonec Jirka Toníčka vyhodil z domu.

Tentokrát se Tonda Frank rozhodl nikoho se neprosit a ustlal si v opuštěném peugeotu na kraji parkoviště před Ganymedem, kde občas tlumočil. V zimě si do

vraku na špalkách natahal peřiny, lahve se zásobou tekutin a lampu s azbestovou punčoškou, aby si mohl číst. Policisté si na něj v noci posvítili, zeptali se, jestli je v pořádku, a šli dál.

Bral už nepatrný důchod na nedokrevnost prstů. V penzionu ho nechávali vysprchovat a z komunitního centra mu nosila jídlo Ludmila Suchá, nezištná organizátorka života místních seniorů. Slibnou dráhu herečky kdysi ukončily opakující se migrény, ale afektovaná dáma dál hrála své role; měla potřebu uspokojovat jakési virtuální obecnost. Soucit s postiženými byl její druhou přirozeností. Doufala, že by trvalou péčí mohla básníka přivést na správnou cestu a umístit pod střechou svého mravního inženýrství. To bohužel nepřipadalo v úvahu ve stavu, v jakém ho obvykle našla. Stávalo se, že ji mladý penzista častoval sprostými nadávkami a házel po ní nádobí.

To ji nemohlo odradit. Ludmila byla vytrvalá. Věděla, že Tonda nedostane mezi štěbetající vdovy, do žádného klubu důchodců. Ale může ho přimět se nad sebou zamyslet, zpomalit pití. Vyjít si do přírody. Hledat světlo na konci tunelu.

Možná si na něho myslela i jinak. Byla bezdětná, o dvacet let mladší než její chovankyně, v tom unikátním věku-pauze, který jí dával iluzi shovívavé nadřazenosti i rostoucí jistotu zavřených dveří.

Bylo v tom i něco ctižádnosti zkušené pečovatelky. Soupeřila s dvojicí svědkyň Jehovových, které se u Tondova auta objevovaly, když se vracel z hospody, a kormpovaly ho likérem destilovaným patrně sedmého dne apokalypsy. Pokud na ně narazila, hnala je pryč a hrozila přestupkovou komisí.

O Velikonocích, v pondělí po zmrtvýchvstání, se Tonda zjevil s Ludmilou Suchou v nádražní restauraci v Čerčanech. Na první koleji oddychovala parní lokomotiva, vlak plný rodin s dětmi, které si udělaly z Braníka výlet za pohádkou do Ratajů nad Sázavou. Čekaly na přípoj od Benešova.

Tonda zřejmě sociální pracovníci podlehl. Možná brala příspěvky na zbloudilé ovce, protože se tvářila pracovně, s distingovaným zadostiučiněním. Na sobě měla béžové šaty, tak staré, že už zas přišly do módy; nutně v nich vypadala mladší. Kotníkové hnědé boty. Punčochy se švem. Na stůl odložila plstěný modrý klobouk, žlutý parazol. Podobný kostým a doplňky ve stylu historického vláčku na sobě měla většina žen.

Ludmila pila způsobně malé pivo. Tonda vypadal, jako že dnes pít nezačal.

Cestující nastoupili do vagonů. Pacifik pokračoval dál kolem řeky, mezi chalupářskými favelami, stožáry trampů, stěnami gotických zřícenin. Upouštěl páru, houkal, hlásil se na přejezdu. Děti lízaly zmrzlinu, mávaly z okna, klouzaly se na hladkých lavicích třetí třídy, které pamatovaly kadeta Bieglera.

V Ratajích vyšli výletníci do kopce, k prohlídce zámku, kde na ně čekal čarovný program s bílou paní. Jednou do roka se tady zjevovala a schovávala dětem velikonoční zajíčky. Všichni zazpívali a dostali diplomy. Nasyceni strašidly se potom vrátili k Sázavě, na louku, kde měl být piknik s táborákem. Matky rozestřely deky. Tatínkové se postavili do fronty u pípy.

Děti byly k neutahání. Honily se s pomlázkami na louce u vody. „Jé, nutrie, a žerou mrkev.“

„Nechodte tam,“ volaly matky. „Uklouznete a spadnete do vody.“ Slunce hřálo, voda byla ledová, kalná. Řeka, vzedmutá tajícím sněhem na Vysočině, se vylévala z břehů.

Tonda s paní Suchou usedli na kotvišti omláceného pontonu. Tonda vytáhl lahev s fernetem. „Aspoň se nemusíme tlačit u výčepu,“ pronesl na vysvětlenou.

Ludmila se snažila netvářit upjatě. „Ale je tady krásně,“ poznamenala a rozhlédla se kolem, aby se nemusela dívat na pohoršující lahev.

Jediná si všimla dítěte, holčičky, která se v honbě za míčem dostala za pásku označující bezpečný obvod hřiště, na samý okraj vody, v té hluché minutě, kdy mateřský dohled polevil, než se roztáhnou deky a slunečníky, než se oloupou barevná vejce. Ludmila strnula se znepokojeným pohledem.

Předtucha ji nezklamala. Prudká voda se hladově zakusovala do břehu. Podemletý kus trávy nad potouchlými nutriemi se utrhнул a dívinka, jak se natahovala pro míč pod břehem, spadla do vody. Proud ji okamžitě unášel doprostřed řeky k temnému víru, ve kterém se otáčela větev akátu jako vařečka v jedovém kotli.

„Tondo,“ vyjekla Lída Suchá.

Tonda nesl lahev ke rtům, ještě se nenapil. Pohlédl na řeku, kam ukazovala sociální pracovnice. Hlavička dítěte se potápěla a zase vynořovala. Byla už deset metrů od břehu. Rychlost proudu byla hrozivá, akceschopnost opilce pozoruhodná. Vyskočil, vmžiku skopl z nohou střevíce, shodil bundu a po hlavě se vrhl do vody.

„Topí se! Pomoc!“ volala Ludmila Suchá. Matky se seběhly k řece. Vzlyky a výkřiky.